

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

УДК:316.4.063.3(430)

ГАВРИШ Олена

канд. пед. наук, старший викладач кафедри германської та слов'янської філології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

вул. Г. Батюка, 19, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84116

e-mail: olenagavrysh@ukr.net

СУЧАСНИЙ СТАН КУЛЬТУРНО-СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ МІГРАНТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЧЧИНИ)

Анотація. У статті досліджено поняття культурно-соціальної інтеграції, визначено її сучасний стан в Європейському Союзі в цілому та у Німеччині. Публікація є оглядовою.

Мета дослідження полягає в аналізі соціальної політики Європейського Союзу та зокрема Німеччини у сфері культурної інтеграції мігрантів.

За останні роки міграційна криза стала нагальним питанням у Європейській комісії та серед країн-членів Європейського Союзу. Саме процес міграції та її наслідки турбують все більший відсоток сучасних розвинених європейських країн.

Для самих мігрантів процес культурно-соціальної інтеграції є доволі важким, бо він пов'язан зі сприйняттям нової культури, релігії, створенням соціальних зв'язків, досягненням певного економічного статусу.

Поступове включення мігрантів в життя приймаючої спільноти повинно призвести до зниження рівня конфронтації цінностей, включаючи міжконфесійну взаємодію. Найчастіше ключовим фактором соціалізації є оволодіння мовою країни, яка приймає біженців або мігрантів. Проте культурна інтеграція не змушує відмовлятися від прояву своєї культурної ідентичності.

У наш час саме Берлін має найбільший вплив на міграційну політику ЄС. Позиція Ангели Меркель – канцлера Німеччини – полягає у тому, що всі європейські країни, як і всі регіональні суб'єкти, зобов'язані взяти на себе частину відповідальності за розміщення мігрантів. При цьому на державному рівні міграційним питанням приділяється увага вже доволі давно, і одним із головних аспектів є саме культурно-соціальна інтеграція.

У Німеччині акцент робиться на максимальний внесок самих мігрантів у процес інтеграції у суспільство, яке їх приймає. Для цього у ФРН існують спеціальні культурні «підготовчі курси для біженців», на яких надають загальну інформацію про життя країни, федеральний уряд, правовий статус біженців, життя, пропонують вивчити основи мови тощо.

Ключові слова: культурно-соціальна інтеграція, мігранти, Європейська комісія, Німеччина.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливим науковими чи практичними завданнями. На сьогоднішній день у зв'язку з воєнним конфліктом на Сході України та проведенням з березня 2018 року Операції Об'єднаних сил (ООС) дуже гостро постає питання внутрішнього переміщення українського населення. За останні п'ять років з подібними проблемами стикалися більшість країн Європейського Союзу (ЄС).

Так, у 2014-2016 роках міграційна криза стала нагальним питанням у Європейській комісії (ЄК) та серед країн-членів ЄС. Саме процес міграції та її наслідки турбують все більший відсоток сучасних розвинених європейських країн. Згідно статистичних даних «Євробарометра» (організація, яка створена для проведення різних видів опитувань населення щодо визначення громадської думки в Європі) вже з 2013 року європейців турбувала імміграція більше, ніж освіта, податки, мистецтво, а з 2015 року це питання посіло друге місце після безробіття.

У звітах «Євробарометра» за 2015 рік підкреслювалось, що рішення проблем, пов'язаних з різким ростом міграції, було пріоритетним завданням для європейських інститутів та урядів [1, с.43].

В умовах складної соціально-економічної ситуації керівництво європейських країн мало великі труднощі щодо роз'яснення своїм громадянам необхідності працевлаштування мігрантів та залучення їх в економіку [2].

Зазначимо, що задача культурно-соціальної інтеграції біженців у суспільства країн, які їх приймають, є однією з найскладніших з усього комплексу міграційних проблем. Громадськість протестує ще гостріше тому, що є безперечний зв'язок між збільшенням кількості біженців та високим зростанням злочинності в країнах ЄС.

Саме тому для нашого дослідження цікавим є аналіз політики Євросоюзу у цій сфері та досвід однієї з країн-засновників ЄС – Німеччини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Вплив міграцій на суспільні

трансформації перебуває у центрі уваги зарубіжної і вітчизняної науки. Роботи Е. Лібанової, С. Пирожкова, О. Позняка, І. Прибиткової, О. Хомри та інших присвячені обумовленим міграціями змінам вікової та етнічної структури населення, рівнів життя, освіти та зайнятості, накопичення людського капіталу тощо. Серед німецьких науковців необхідно відмітити К. Баде, Ф. Бертша, С. Райсландта, У. Херберта та ін. Предметом їхніх досліджень є основні правові категорії іноземців в Німеччині, їхні відмінності та привілеї тощо. Але у вітчизняній науці не висвітлено питання культурно-соціальної інтеграції мігрантів та біженців в Європейських країнах та, насамперед, у Німеччині. Цим і обумовлена актуальність нашого дослідження.

Формулювання цілей статті. Мета нашого дослідження полягає в аналізі соціальної політики Європейського Союзу та зокрема Німеччини у сфері культурної інтеграції мігрантів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

На нашу думку, культурний аспект інтеграції мігрантів є одним з найважливіших у процесі адаптації до життя у ЄС, бо саме в області соціально-культурних відмінностей полягає основа тих проблем, з якими європейське суспільство стикнулося в умовах зростання міграції. На перший план виходить необхідність успішної соціально-культурної інтеграції великої кількості людей, які не відносяться до європейської культури, що є серйозним викликом для Європи.

Для самих мігрантів подібний процес є також доволі важким, бо він пов'язан зі сприйняттям нової культури, релігії, створенням соціальних зв'язків, досягненням певного економічного статусу.

Фундаментальні відмінності між двома культурними спільнотами потребують комплексного підходу до вирішення виникаючих проблем. Інтеграція мігрантів являє собою різнобічний процес, який включає політичний, економічний, соціальний і культурний аспекти.

Мова йде про розширення соціалізації мігрантів у різних сферах – медичній, економічній та освітній. Особове значення має культурно-психологічний напрямок соціалізації, який дозволяє представникам неєвропейського суспільства швидше адаптуватися до незвичного культурного середовища.

Поступове включення мігрантів в життя приймаючої спільноти повинно призвести до зниження рівня конфронтації цінностей, включаючи міжконфесійну взаємодію. Найчастіше ключовим фактором соціалізації є оволодіння мовою країни, яка приймає біженців або мігрантів. Проте культурна інтеграція не змушує відмовлятися від прояву своєї культурної ідентичності.

Зазначимо, що проблема міграції не є новою для Європи. Європейська комісія вже доволі давно приділяє щільну увагу цьому питанню. Наприклад, ще у 2011 році була прийнята Європейська програма інтеграції громадян третіх країн, у якій акцентується на необхідності починати цей процес з самого нижнього – локального – рівня. Це забезпечує більш ефективне залучення мігрантів у культурне, соціальне та економічне життя суспільства.

Програма включає мовні курси, залучення громади до процесу інтеграції, участь мігрантів у громадському житті. Фінансова підтримка здійснюється Європейським фондом інтеграції мігрантів та Європейським фондом біженців [3].

Для вирішення питання культурно-соціальної інтеграції мігрантів та біженців у ЄС використовуються також «непрямі» методи: спортивно-розважальні заходи, семінари та тренінги для мігрантів, які охоплюють безліч напрямків: культура, міжконфесійна комунікація, сфера зайнятості тощо.

На сайті Європейської комісії існує спеціальний «Портал для іммігрантів» (EU Immigration Portal) з необхідною інформацією для людей, які приїжджають у країни Євросоюзу.

Європейська комісія видає документи, які допомагають залучати мігрантів у трудову сферу, включаючи підприємництво. Для організацій, які беруть участь у трудовій інтеграції мігрантів, проводять спеціальні семінари [4].

Європейська комісія також керує програмою допомоги жінкам-мігрантам, які постраждали від будь-якого виду насилля, надає психологічну підтримку, впроваджує програму підтримки жінок, які зазнали насильство у своїй сім'ї [5].

Відмітимо, що ЄК сприяє обміну досвідом з питань інтеграції мігрантів зокрема і через вже давно існуючі освітні програми. Серед них важливе значення має «Erasmus+». Ця програма включає культурні обміни в країнах ЄС та інших європейських держав. На сьогоднішній день також існує спеціальний напрямок допомоги біженцям [6].

Для підвищення ефективності міграційної політики Європейська комісія сприяє обміну інформації між регіональною, місцевою та міською владою всередині Євросоюзу. Велике значення у цьому напрямку має робота волонтерів – громадян ЄС з біженцями. Протягом цієї роботи налагоджується соціальна комунікація, що сприяє встановленню конструктивного діалогу між спільнотами.

Акцентуємо, що інтеграція мігрантів у суспільство, яке їх приймає, передбачає комплекс дій на загальноєвропейському, державному та місцевому рівнях. У ЄС йде постійно «пошук балансу інтересів і взаємний

«торг» по всьому комплексу міграційних проблем. При цьому пріоритет у розробці соціальної політики у цій сфері надається державним структурам [7].

Для нашого дослідження найбільший інтерес має соціальна політика Німеччини по відношенню до біженців, бо саме в цю країну направляється найпотужніший міграційний потік.

У наш час саме Берлін має найбільший вплив на міграційну політику ЄС. Позиція Ангели Меркель – канцлера Німеччини – полягає у тому, що всі європейські країни, як і всі регіональні суб'єкти, зобов'язані взяти на себе частину відповідальності за розміщення мігрантів. При цьому на державному рівні міграційним питанням приділяється увага вже доволі давно, і одним із головних аспектів є саме культурно-соціальна інтеграція.

Так, у 2002 році урядом Німеччини запроваджено «Європейсько-ісламський діалог», метою якого є встановлення взаєморозуміння між Європою та ісламським світом. Для цього вже проведено різні заходи, наприклад, семінари у галузі ЗМІ, курси підвищення кваліфікації, програма обміну студентами «Cross Culture Praktika» [8].

У 2010-2012 роках у країні розробили новий Національний план дій по інтеграції, згідно якого інтеграція мігрантів стає обов'язковим та довгостроковим завданням для всіх інститутів. Залучення мігрантів до громадського життя повинно бути результатом взаємодії різних суб'єктів – від федерального уряду та уповноваженого по міграції у відомстві канцлера до муніципалітетів, об'єднань мігрантів та некомерційних організацій [9].

Підкреслимо, що у Німеччині акцент робиться на максимальний внесок самих мігрантів у процес інтеграції у суспільство, яке їх приймає. Для цього у ФРН існують спеціальні культурні «підготовчі курси для біженців», на яких надають загальну інформацію про життя країни, федеральний уряд, правовий статус біженців, пропонують вивчити основи мови тощо [10].

На місцевому рівні у Німеччині існує широка мережа закладів та організацій, які займаються питаннями інтеграції: ради у справах іноземців, ради по інтеграції, інститути міських та земельних уповноважених з питань інтеграції. Ради приймають рішення на основі консультацій з міськими організаціями мігрантів. Ради, які обираються самими мігрантами, беруть участь в обговоренні усіх ключових аспектів місцевої інтеграційної політики.

Останнім часом широкого поширення набувають інтеграційні проекти на місцевому рівні, спрямовані на включення мігрантів в політичне і соціальне життя. Фінансування подібних проектів здійснюється з різних джерел: від бюджету ЄС та національного бюджету

до різних фондів і організацій. Найчастіше кошти надходять саме в організації мігрантів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підводячи підсумок, відзначимо, що питання соціально-культурної та міжконфесійної взаємодії мігрантів з приймаючою спільнотою є найскладнішими в усьому комплексі проблем міграційної політики і вимагають рішучих заходів на загальноєвропейському і національному рівнях. У кожній країні міграційна політика сьогодні характеризується рядом особливостей. Ключовими факторами соціокультурної інтеграції в ФРН виступає взаємодія широкого кола учасників на різних рівнях і велика роль самих мігрантів в цьому процесі.

Ситуація залишається дуже складною на сьогоднішній день: перед європейськими країнами стоять завдання, на вирішення яких може знадобитися не одне десятиліття. У науковій літературі підкреслюється, що «в рамках багатополюсного світу представники різних цивілізацій історично не стільки стикаються, скільки співпрацюють»[11], і подібна перспектива дійсно залишається можливою за умови інтенсивного співробітництва і розширення контактів християнської і мусульманської культур на всіх рівнях в рамках процесу інтеграції мігрантів в європейське суспільство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Standard Eurobarometer 83 Spring 2015. Public Opinion in the European Union. European Commission, Brussels, 2015. P. 43, // http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb83/eb83_publ_en.pdf*
2. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social Committee and the Committee of the regions. Brussels, 20.07.2011 // <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0455&from=en>*
3. *Moving to the European Union? // <http://ec.europa.eu/immigration/tabHome.do>*
4. *Migration and Skills: Successful Labour Market Integration through Recognition of Professional Qualifications // <http://seminars.eipa.eu/en/activities09/show/&tid=5914>*
5. *Violence against female migrants // <http://ec.europa.eu/justice/grants/results/daphne-toolkit/en/node/2144>; HEIRAT III - Female Marriage Migrants - Awareness Raising and Violence Prevention // <http://ec.europa.eu/justice/grants/results/daphne-toolkit/en/node/2316>*
6. *Erasmus+ helping refugees. Education and migrants // http://ec.europa.eu/education/policy/migration/index_en.htm*

-
7. *Nationaler Aktionsplan Integration* // http://www.bmi.bund.de/DE/Themen/MigrationIntegration/Integration/Nationaler-Aktionsplan-Integration/nationaler-aktionsplanintegration_node.html; jsessionid=287C8A961C40D5D21374CBFD526CF753.2_
8. *The Islamization of Germany in 2015* // <http://www.gatestoneinstitute.org/7199/germany-islamization>
9. *Grüner Plan für eine bessere Flüchtlingspolitik* // <http://www.gruene.de/themen/ein-wanderungsgesellschaft/gruener-plan-fuer-eine-bessere-fluechtlingspolitik.html>
10. *Flüchtlingspolitik* // <http://www.fdp.de/content/freie-demokraten-zur-fluechtlingskrise>
11. *Cameron D.* David Cameron's EU speech: full text. 28 November 2014 // <http://www.bbc.com/news/uk-politics-30250299>

Стаття надійшла до редакції 29.07.2019.

ГАВРИШ Елена

канд. пед. наук, старший преподаватель кафедры германской и славянской филологии ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

ул. Г. Батюка, 19, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84116

E-mail: olenagavrysh@ukr.net

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ КУЛЬТУРНО-СОЦИАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ МИГРАНТОВ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ (НА ПРИМЕРЕ ГЕРМАНИИ)

Резюме. В статье исследовано понятие культурно-социальной интеграции, обозначено ее современное состояние в Европейском Союзе в целом и непосредственно в Германии. Публикация является обзорной.

Целью исследования является анализ социальной политики Европейского Союза и конкретно Германии в сфере культурной интеграции мигрантов и беженцев.

За последние годы миграционный кризис стал актуальным вопросом в Европейской комиссии и среди стран-членов Европейского Союза. Именно процесс миграции и ее последствия беспокоят все большее количество современных развитых европейских стран.

Для самих мигрантов процесс культурно-социальной адаптации проходит достаточно тяжело, потому что он связан с восприятием новой культуры, религии, созданием социальных связей, достижением определенного экономического статуса.

Постепенное внедрение мигрантов в жизнь принимающего сообщества должно привести к снижению уровня конфронтации ценностей, включая межконфессиональное взаимодействие. Чаще всего

ключевым фактором социализации является овладение языком страны, которая принимает беженцев или мигрантов. Однако данная интеграция не подразумевает отказ от своей культурной идентичности.

В наше время именно Берлин имеет наибольшее влияние на миграционную политику ЕС. Позиция Ангелы Меркель – канцлера Германии – заключается в том, что все европейские страны, как и все региональные субъекты, обязаны взять на себя часть ответственности за размещение мигрантов. При этом на государственном уровне миграционным вопросам уделяется внимание уже довольно давно, и одним из главных аспектов является именно культурно-социальная интеграция.

В Германии акцент делается на максимальный вклад самих мигрантов в процесс интеграции в принимающее общество. Для этого в ФРГ существуют специальные культурные «подготовительные курсы для беженцев», на которых предоставляют общую информацию о жизни страны, федеральное правительство, правовой статус беженцев, предлагают изучить основы языка и тому подобное.

Ключевые слова: культурно-социальная интеграция, мигранты, Европейская комиссия, Германия.

HAVRYSH Olena

Candidate of Pedagogic Sciences (Ph. D.), Senior Lecturer of the Department of German and Slavic Philology of the State Higher Educational Institution "Donbas State Pedagogical University"

Batyuka Str.,19, Sloviansk, Donetsk oblast', Ukraine, 84116

E-mail: olenagavrysh@ukr.net

Abstract. Introduction. Nowadays the issue of internal displacement of the Ukrainian population is very acute in connection with the military conflict in the East of Ukraine and the Operation of the United Forces. In the last five years, most European Union (EU) countries have experienced similar problems.

Analysis of publications. The impact of migration on social transformation is the focus of foreign and domestic science. The researches of E. Libanova, S. Pyrozhkov, O. Poznyak, I. Pribitkova, O. Khomra and others are devoted to migration, changes in age and ethnic structure of the population in this case, levels of life, education and employment, accumulation of human capital, etc. Among the German scholars it is necessary to note K. Bade, F. Bersch, S. Rislandt, W. Herbert and others. The subjects of their works are the main legal categories of foreigners in Germany, their differences and privileges, etc.

Purpose. The purpose of our research is to analyze the social policies of the European Union and Germany in particular in the field of cultural integration of migrants.

Results. In recent years, the migration crisis has become an urgent issue in the European Commission and among member countries of the European Union. It is the process of migration and its consequences that concern a growing number of modern developed European countries.

For migrants themselves, the process of cultural and social adaptation is quite difficult, because it is associated with the perception of a new culture, religion, the creation of social ties and the achievement of a certain economic status.

The gradual introduction of migrants into the life of the host community should lead to decreasing in the level of confrontation of values, including interfaith interaction. Most often, the key factor in socialization is mastering the language of a country that accepts refugees or migrants. However, this integration does not imply a renunciation of their cultural identity.

Nowadays, it is Berlin that has the greatest influence on EU migration policy. The position of Angela Merkel, Chancellor of Germany, is that all European countries, like all regional entities, are obliged to assume some responsibility for the placement of migrants. At the same time, at the state level, migration issues have been given attention for quite some time, and one of the main aspects is cultural and social integration.

In Germany, the emphasis is on the maximum contribution of migrants themselves to the process of integration into the host society. For this, in Germany there are special cultural "preparatory courses for refugees", which provide general information about the life of the country, the federal government, the legal status of refugees, offer to learn the basics of the language and so on.

Conclusion. To sum up, the socio-cultural and interfaith interaction of migrants with the host community is the most complicated in the whole range of migration policy issues and requires decisive action at European and national levels.

Key words: cultural and social integration, migrants, European Commission, Germany.

REFERENCES

1. *Standard Eurobarometer 83 Spring 2015. Public Opinion in the European Union. European Commission, Brussels, 2015. P. 43, // http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb83/eb83_publ_en.pdf*

2. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social Committee and the Committee of the regions. Brussels, 20.07.2011 // <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0455&from=en>*

3. *Moving to the European Union?* // <http://ec.europa.eu/immigration/tabHome.do>
4. *Migration and Skills: Successful Labour Market Integration through Recognition of Professional Qualifications* // <http://seminars.eipa.eu/en/activities09/show/&tid=5914>
5. *Violence against female migrants* // <http://ec.europa.eu/justice/grants/results/daphne-toolkit/en/node/2144>; HEIRAT III - Female Marriage Migrants - Awareness Raising and Violence Prevention // <http://ec.europa.eu/justice/grants/results/daphne-toolkit/en/node/2316>
6. *Erasmus+ helping refugees. Education and migrants* // http://ec.europa.eu/education/policy/migration/index_en.htm
7. *Nationaler Aktionsplan Integration* // http://www.bmi.bund.de/DE/Themen/MigrationIntegration/Integration/Nationaler-Aktionsplan-Integration/nationaler-aktionsplanintegration_node.html; http://www.bmi.bund.de/DE/Themen/MigrationIntegration/Integration/Nationaler-Aktionsplan-Integration/nationaler-aktionsplanintegration_node.html; [jsessionid=287C8A961C40D5D21374CBFD526CF753.2_](http://www.bmi.bund.de/DE/Themen/MigrationIntegration/Integration/Nationaler-Aktionsplan-Integration/nationaler-aktionsplanintegration_node.html)
8. *The Islamization of Germany in 2015* // <http://www.gatestoneinstitute.org/7199/germany-islamization>
9. *Grüner Plan für eine bessere Flüchtlingspolitik* // <http://www.gruene.de/themen/ein-wanderungsgesellschaft/gruener-plan-fuer-eine-bessere-fluechtlingspolitik.html>
10. *Flüchtlingspolitik* // <http://www.fdp.de/content/freie-demokraten-zur-fluechtlingskrise>
11. Cameron D. David Cameron's EU speech: full text. 28 November 2014 // <http://www.bbc.com/news/uk-politics-30250299>

(англійською перекладено особисто автором статті)

УДК 37.018.3-058.862(477)''19''

НАРІЖНА Лідія

канд. пед. наук, ст. викладач кафедри іноземних мов, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
вул. Г.Батюка, 19, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84116
E-mail: lidijanik@gmail.com

МЕТОДИ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ІНТЕРНАТНИХ УСТАНОВ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Анотація. У статті проаналізовано систему методів соціально-виховної діяльності інтернатних закладів України першої половини ХХ ст. Розглянуто питання щодо організації соціально-виховної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, які залишилися без піклування батьків. Наведено приклади методів соціалізації вихованців конкретних інтернатних закладів початку ХХ ст.

© Наріжна Л., 2019